

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Generalibus Principiis Amoris Et Morum - Prolegomena septem,
Librosque undecim complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput XVI. Ad actum quemcumque dilectionis Dei propter se, sicut & ad
alium quemcumque debitis cum circumstantiis factum, necessaria est
gratia per se efficax; non sufficit gratia Molinistice ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73187](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73187)

nique, ipsos obligari ad impossibile, dum obligantur ad Dei amorem, ad quem hinc & hinc gratiam necessariam non habent, in penam precedentis peccati, saltem originalis. Quia, ut non obligentur ad impossibile, sufficit quod amor Dei sit ipsis possibilis per gratiam, quam licet non habeant de facto, habent tamen in potentia, quatenus eam à Deo habere possunt per meritum passionis Christi, prout infra pluribus ostendetur.

330 **Objicit 7°.** damnatam à Pio V. propositionem: *Distinctio illa duplicis amoris, naturalis scilicet, quo Deus amatur ut Author natura; & gratuiti, quo Deus amatur ut beatorum, vana est, & commenticia, & ad illudendum sacris literis, & plurimis veterum testimonis excogitata.* Sed vana est obiectio. Quia, ut rectè Generalis Dominicanorum in Congregatione de Auxiliis (apud Authorem Historiæ Congreg. de Auxil. l. 3. c. 12.) respondit: *Tametsi distinctionem illam duplicis amoris Pius V. & Gregorius XIII. improbari viderint, de viribus tamen liberi arbitrii in actibus amoris naturalis eliciendis nihil decreverunt.* Et vetò nihil obstat agnosci amorem Dei propter se naturalem ex parte objecti, qui tamen ex Deo fit, atque ita supernaturalis ex parte principii. Atque hoc pacto cum sacris Litteris, Conciliis, & sanctorum Patrum veneranda Traditione, Summorum Pontificum Constitutiones facilè conciliantur: cujus conciliationis necessitatem Catholici omnes fateri tenentur.

331 **Objicies 8°.** Dei super omnia dilectio est homini naturalis. Cum voluntas hominis naturaliter inclinatur in bonum; & magis in majus bonum; & maximè in maximum.

332 **Respondeo** Dei propter se super omnia amorem, ex parte principii, non esse naturalem homini in statu naturæ corruptæ, sed in statu naturæ puræ, vel integræ ad summum. Neque (dato, non concesso, quod voluntas hominis, etiam corrupti, naturaliter inclinatur ad Deum propter se amandum) consequens est quod ad id vires habeat sufficientes. Cum aliud sit inclinatio, aliud sufficientia voluntatis. Nec ubicumque est ad aliquid inclinatio naturalis, ibi sunt vires ad illud sufficientes. Anima quippe separata naturaliter inclinatur ad reunionem cum corpore; ad quam tamen vires non habet sufficientes. Cor hominis naturaliter inclinatur ad requiescendum in Deo; in quo tamen requiescere non potest nisi per gratiam.

CAPUT XVI.

Ad actum quemcumque dilectionis Dei propter se, sicut & ad alium quemcumque debitum cum circumstantiis factum, necessaria est gratia per se efficax; non sufficit gratia moralitè sufficiens.

§. I.

Proferuntur divina Scripturæ testimonia de ne-

cessitate divinæ gratiæ ad actum quemcumque, debitum cum circumstantiis factum.

333 **Primò** namque Hierem. 30. Dominus ait: *334 Applicabo eum, & accedet ad me. Quis enim iste est, qui applicet cor suum ut appropinquet mihi? Atqui per omnem actum dilectionis Dei propter se, per omnem quoque actum cum debitum factum circumstantiis, homo appropinquat Deo.*

335 **Secundò**, Joan. 6. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.* Per omnem verò actum, proximè dictum, homo venit ad Christum.

336 **Tertiò**, Joan. 15. *Sine me nihil potestis facere.* 1. Cor. 4. *Quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non accepisti?* 2. Cor. 3. *Non quia idonei sumus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis; sed sufficientia nostra ex Deo est.* Rom. 9. *Non est volentis (benè velle, ut exponit S. Thomas) neque currentis (benè currere) sed miserationis Dei.* Philipp. 2. *Deus est qui operatur in vobis & velle, & perficere, pro bona voluntate.*

§. II.

Testimonia Conciliorum ad idem.

337 **Imprimis** Concilium Africanum 214. Episcoporum in epist. ad Zozimum (quam refert D. Prosper contra Collat. c. 10.) *Pelagio (inquit) & Celestio damnatis, apertissimè confessione fatendum est, gratià Dei per Jesum Christum, non solum ad cognoscendam, verum etiam ad faciendam justitiam, nos per singulos actus adjuvari, ita ut sine illa nihil vera sanctæque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus.* Omnem verò actum, cum debitum omnibus circumstantiis factum, esse verè sanctæque pietatis actum, S. Augustinus docet, & S. Congregatio sapientiè resolvit, uti supra demonstravimus.

338 **Similiter** Concilium Sardinienſe, sub initium sæculi sexti, in insigni epistola contra Semipelagianos à sanctis Episcopis pro fide exulibus conscripta: *Sine gratia liberum arbitrium nihil boni potest, sicut homo sine luce nihil potest videre. Ante largitatem quippe gratiæ est in homine liberum arbitrium; sed non bonum, quia non illuminatum. Proinde nisi gratia detur, bonum ipsum arbitrium non habetur. Sic namque est liberum arbitrium absque dono gratiæ, sicut est oculus sine luce. Nam & oculus ad videndum factus est; sed nisi lumen acceperit, non videbit. Sicut ergo corporis oculus semper indiget lumine accipere, ut ipsum possit aspicere; sic & libero arbitrio hominis nulla potest gratia suffragari cognitio, nisi detur ipsius gratia spiritualis infuso.*

339 **Et** Concilium Arausicanum II. can. 9. *Divini est muneris, cum & rectè cogitamus, & pedes nostros à falsitate & injustitia detinemus. Quoties enim bona agimus, Deus in nobis atque nobiscum ut operemur operatur.* Et can. 20. *Nihil*

la facit homo bona, qua non Deus praestet, ut faciat homo. Can. 22. Nemo habet de suo, nisi mendacium & peccatum. Si quid autem habet homo veritatis atque iustitia, ab illo fonte est quem debemus sentire in hac eremo. Verba Canonis 25. habes supra cap. 11.

§. I I I.

Testimonia Summorum Pontificum.

338 SAnctorum omnium istam esse traditionem Innocentius I. in epist. ad Africanos Patres hisce verbis testatur: Omnes Sancti nihil se sine hoc (adjutorio Dei) agere posse testantur. Zosimus epist. ad totius Orbis Episcopos: Quod ergo tempus intervenit, quo ejus non egeamus auxilio? In omnibus igitur actibus, causisque, cogitationibus & motionibus, adjutor & protector orandus est. Superbum est enim, ut quidquam sibi humana natura presumat, clamante Apostolo: „Gratia Dei sum id quod sum. . . Non ego sed gratia Dei mecum. „ Coelestinus I. epist. ad Episcopos. Gall. c. 6. Ita Deus in cordibus hominum, atque in ipso libero operatur arbitrio, ut sancta cogitatio, pium consilium, omnisque motus bona voluntatis ex Deo fit. Quia per illum aliquid boni possumus, sine quo nihil possumus. Et cap. 9. His ergo ecclesiasticis regulis, & ex divina sumptis auctoritate documentis, via adjuvante Domino confirmati sumus, ut omnium bonorum affectuum, atque operum, & omnium studiorum, omniumque virtutum, quibus ab initio fidei ad Deum tenditur, Deum proficemur Authorem, & ab ipsis gratia omnia hominis merita proveniri, per quem fit ut aliquid boni velle incipiamus, & facere. Leo I. serm. 8. de Epiphania: Dicente Discipulis suis Domino, sine me nihil potestis facere, dubium non est, hominem, bona agentem, a Deo habere & effectum operis, & initium voluntatis. Unde & Apostolus: „Deus est qui operatur in vobis & velle, & operari, &c. „

339 Cum his Clemens VIII. in suo de gratia Scripto, Congregationi de Auxiliis exhibito, Dei gratia necessaria est ad singulos actus.

§. I V.

Testimonia S. Augustini.

340 PLurima ad idem Augustini, aliorumque Sanctorum testimonia de idem Prolegomeno 6. cap. 15. Quia necesse non est hic repetere, postquam n. 338. vidimus, Innocentium I. dicentem Sanctos omnes idipsum testari. Prætere tamen non licet illud, quo Augustinus testatur assertionem nostram ad fidem pertinere: quia Ecclesia Catholica de gratia, gratiaque necessitate sensum ex Augustino nos oportet addiscere, prout Innocentius, Sixtus, & Coelestinus professi sunt, & Hormidas disertis verbis attestatus est.

341 Augustinus ergo epist. 106. ad Paulinum: Gratia (inquit) Dei per Jesum Christum. . .

ad non peccandum, recteque vivendum, eos qui jam uti possunt libero voluntatis arbitrio sic adjuvat, ut nisi adjuvet, nihil pietatis atque iustitia, sive in opere, sive etiam in ipsa voluntate habere possimus. . . Quis enim te discernit? Ohi si dixerit homo, discernit me fides mea, voluntas mea, bonum opus meum, responderetur ei, quid enim habes quod non accepisti? Ita fides vera, & Catholica tenet semper Ecclesia. Quod igitur nihil boni (cum debitis utique circumstantiis) sine gratia Christi fieri queat, ad fidem Catholicam pertinere dicit Augustinus. Unde I. de grat. Christi. c. 47. S. Pelagius consenserit nobis, non solum possibilitatem in homine. . . sed ipsam quoque voluntatem & actionem, id est, ut bene velimus, & bene agamus. . . divinities adjuvari, & sic adjuvari, ut sine illo adjutorio nihil boni bene velimus & agamus, eamque esse gratiam Dei per Jesum Christum. . . nihil de adjutorio gratia Dei inter nos controversa relinquatur.

§. V.

Gratiam Molinistice sufficientem ad actum divina dilectionis, aliumque quemcumque, cum debitis factum circumstantiis, non sufficere; sed gratiam per se efficacem necessariam esse, ex divina Scriptura demonstratur.

342 GRATIA per se efficax ad memoratos actus necessitatem, gratiaque proinde Molinistice sufficientis insufficientiam, in sexto suo de gratia Scripto, Congregationi de Auxiliis exhibito, perspicue tradidit Clemens VIII. Postquam enim §. 4. dixit: Secundum S. Augustinum datur gratia efficax, imò efficacissima, nec tamen per eam leditur libertas liberi arbitrii. Et §. 5. Hec gratia habet suam efficaciam ab omnipotentia Dei, & a domino, quod summa divina Majestas habet in voluntates hominum, sicut in cetera que sub celo sunt. Et §. 9. Hec gratia efficax, secundum S. Augustinum, est prævia, non pedissequa. Datur enim non quia volumus, sed ut velimus. Atque adeo per ipsam efficit Deus, nedum ut operemur, sed etiam ut velimus. §. 13. dicit quod hæc Dei gratia necessaria est ad singulos actus. Sacra verò Congregatio 21. Septembris 1605. in iudicio contradictorio resolvit, isto in Scripto contineri formalem doctrinam S. Augustini. Die etiam 15. Octobris sequentis resolvit, Deum suam gratiam efficaci non solum movere voluntatem ad actus liberos bonos, interius suadendo, invitando, excitando, vel aliter moraliter attrahendo, sed etiam verè & active proprie, hoc est verè, reali, & in hoc sensu physica motione agere in voluntatem, salvâ ejus libertate, illam ita efficaciter promovendo, ut ipsa sub tali efficaci Dei promotione certò & infallibiliter, liberè tamen, seipsam determinet ad consensum; & in hoc sensu convenienter dici à Scholasticis recentioribus, talem gratiam physicè prædeterminare. In qua sententia perstitit 29. Novembris ejusdem anni 1605. & 3. Januarii 1606. non obstantibus ex

adverso productis à Patribus Societatis. Et in eadem rursus perficitur i. Februarii & i. Martii proximè sequentis. Unde in Bulla iussu Pauli V. à Consultoribus delineata (cui id unum deest, ut Pontificis iussu solemniter promulgetur) sic legitur: *Auxilia gratia Dei, & quidem efficacia, sunt adeò ad salutem necessaria, ut oporteat confiteri, de hac gratia verum esse, quod in SS. Patrum definitionibus traditur, atque declaratur, gratiam Dei... nos per singulos actus adjuvare, ita ut sine illa nihil vera sanctæque pietatis habere, cogitare, dicere, & agere valeamus.* Et cap. 8. *Quòd auxilia Dei sint efficacia, id ita referendum est in omnipotentiam voluntatis Dei, quâ, (prout Scriptura testatur) omnia quacumque voluit Dominus fecit, ut in illo agnoscere oporteat dominium ejusmodi in voluntates hominum, etiam ut sunt libera, quo eas, & quidem magis, habens in potestate sua, quàm ipsi suas, quo voluerit, quando voluerit, ubi voluerit, quantumvis aversas & adversas sic mutet, flectat, convertat, transferat, firmet ac stabiliat, ut juxta hoc quòd de divina Sapientia prædicat Scriptura sacra, attingat à sine usque ad finem fortiter, & disponat omnia suaviter Deus, & per potentiam suam in voluntatibus, & per voluntates hominum operando, certo & infallibiliter efficiat illas facere quod vult per eas fieri.* Et cap. 9. *Quòd denitur hominibus auxilia efficacia gratia, est ex proposito voluntatis Dei, id est, ex decreto, quo Deus, quos vult ipse, quando & ubi, assentiri & cooperari, absolute prædesinit assensuros & cooperaturos, & in quo isdem auxilia talia præparat & præordinat, ex quorum efficacia certum est & infallibile quòd assentientur & cooperabuntur.* Illud porro propositum divinæ voluntatis non innititur scientiæ mediæ, antecedenti omne decretum divinæ voluntatis. Nam, quòd in Deo ante omnem liberum actum suæ voluntatis, idèoque ante decretum quo prædeterminat hominem consenturum, ponatur à quibusdam scientiæ (ab ipsi mediæ, vel alio quocumque nomine appellata) quâ decretum istud sive excludendo, sive præveniando, comminiscuntur Deum præscire consensum hominis futurum sub hujusmodi conditione in objecto, si homo constituitur in certo quodam ordine rerum, auxiliatum, & circumstantiarum, ex infinitis illis ordinibus, qui per divinam omnipotentiam esse possent, & quòd consensus hominis, in quocumque ordine constitui, putetur futurus, non ex efficacia decreti, & auxiliantis gratia Dei, sed pro innata libertate voluntatis humana; positio ista & opinio aliena est à vero sensu doctrina, quâ de præscientia propositi, & beneficio gratia Dei, in Ecclesia Christi approbatum, definitum, & hæcenus receptum est, quòd in Deo licet dividi præscientia à proposito temporali distinctione non possit, præscientia tamen quodam ordine sit subnixæ proposito, quo in sua prædestinatione Deus ea præscivit, quæ fuerat ipse facturus: quia etsi faciunt homines bona quæ pertinent ad colendum Deum, tamen ipse facit ut illi faciant; & quòd

S. Prosper
epist. ad
Aug.
S. Aug. de
prædest.
SS. c. 10.
Cælest. I.
epist. ad
Epist. Gall.

fulgentium 343
et ostendit
Theodorus Eleu-
therius de
auxiliis lib. 6.
cap. 23.

344

ita Deus in cordibus hominum atque in ipso libero operetur arbitrio, ut omnis motus bonæ voluntatis sit à Deo. Etenim juxta hanc doctrinam, ad hoc ut Deus præsciat quæ facturi sumus, aut efficiamus bona, ad salutem nostram pertinentia, sicut agnoscimus quòd ipse ea faciat, aut faceret, nos faciendo facere; sic & agnoscere oportet, illum suo decreto id ipsum prædesinit. Atque ad usus beneficiorum gratia sic est in Deum referendus, ut quòd homo iis beneficiis utatur, aut mereatur, sit & esset ex efficaci operatione ipsius gratia, discernentis intem à non mente, salvâ in utroque arbitrii sui libertate.

Inter propositiones quoque erroneas, iussu Pontificis à PP. Secretariis digestas, & à reliquis Consultoribus ultimò recognitas (tameñ nedum solemniter promulgatas) decima-nona est ista: *Si auxilia gratia Dei non ita subdantur humanæ voluntati, ut à libero consensu & cooperatione liberi arbitrii habeant quòd efficacia sint, libertas humana conciliari non potest cum illorum efficacia in actibus ad salutem pertinentibus.* Vigesima: *Si liberum nostrum arbitrium ab efficacia divini auxilii habeat quòd consentiat & cooperetur, perit libertas, quâ potest homo inspirationem Spiritus sancti cor tamē abjicere, & Deo excitanti atque vocanti dissentire si velit.* Vigesima-prima: *Ex sola arbitrii humani libertate provenit, quòd ex duobus aequali auxilio interius à Deo vocatis, unus convertatur, altero in peccato permanente.* Vigesima-tertia: *Qui prævenit à Deo consentit, non accipit aliam potentiorē gratiam prævenientem, quàm si non consentiret; sed hac tantum consideratione magis donum seu beneficium recipit, quia gratia illi datur in talibus circumstantiis, in quibus Deus prævidit futurum, ut pro sua innata libertate consentiret.* Vigesima-quarta: *Auxilium gratia esse efficac, idem est quòd esse ita congruum, seu contemptum ingenio, complexionis, & conditioni naturali hominis, aliisque exterioribus circumstantiis, ut si pro innata sibi libertate eidem consentiat.* Vigesima-sexta: *Si Deus per gratiam suam efficacem verè & activè proprie, hoc est, verè & reali actione ita promoveret voluntatem humanam, ut eam inclinaret & applicaret ad actus pietatis liberos, tolleret ejus libertatem.* Vigesima-septima: *Deus suâ gratiâ præveniente, quantumvis efficaci, non sic interius vocat, ut proprie efficiat hominem consentire, sed ab ipso expectat consensum.* Vigesima-octava: *Auxilium, quo Deus efficaciter influendo, ad actus salutes producidos, liberum hominis arbitrium adjuvat, non est influxus in ipsum arbitrium, ut in causam, sed simul cum arbitrio in ipsos actus.* Trigesima-prima: *Ad conciliandam libertatem humanam voluntatis, in actibus ad salutem pertinentibus, cum certitudine divinæ præscientiæ, providentiæ & prædestinationis in Deo, ante omnem liberum actum suæ divinæ voluntatis, ponenda est scientia, ab aliquibus mediæ appellata, quâ certò & infallibiliter cognoverit, in quam partem cujusque hominis arbitrium pro sua libertate se of-*

set

set flexurum, ex hypothesi quòd illud in hoc vel illo ordine rerum, circumstantiarum & auxiliorum collocare vellet. Trigesima-secunda: Cum libertate humani arbitrii non potest consistere, quòd Deus antecederet ad sententiam de consensu hominis futuro, praeferat absolute, ut is divinae vocationi seu excitationi consentiat. Trigesima-tertia: Certitudo, quòd Deus infallibiliter praescit, hominem praeventi sua gratia consensurum & cooperaturum, non innititur decreto absoluto, quo ipse praeferat quòd consentiat & cooperetur; sed in usu auxiliorum gratia pro innata libertate hominis futuro. Trigesima-quinta: Praedestinationis divinae certitudo non est ex virtute beneficiorum, quibus, prout veniunt à Deo, certissime liberantur, sed ex praescientia Dei conditionata de usu eorundem beneficiorum futuro, pro innata uentium libertate. Omnes haec propositiones S. Congregatio erroneas censuit, ut videre licet inter propositiones erroneas, à Patribus Secretariis digestas, & à reliquis Consultoribus ultimo recognitas, atque à S. Pontifice approbatas, in Append. Hist. Congreg. de Auxil. pag. 236. & seqq.

346 Superest ut assertionem nostram, hisce declarationibus manifestè traditam, seu istarum potius declarationum veritatem ex Scripturis, Conciliis, & Patribus comprobemus; quibus utique docemur, quòd gratia nos applicat ad actus bonos, nos agere facit, per eamque Deus nostro dominatur arbitrio, illudque determinat. Si enim gratia ex se ista facit, sive Deus per gratiam, manifestum est gratiam ex se esse efficacem. Recolendum itaque propheticum Oraculum ex Hieremia n. 332. exhibitum, secundum quod gratia nos applicat ad actus bonos, quibus ad Deum accedimus, nec est qui ad eos applicet cor suum, nisi applicatus à Deo. Atqui gratia nos applicans ad actus bonos, est gratia efficax. Si ergo nos non applicamus ad actus bonos per nosipsum, sed ad eos applicamur per gratiam efficacem, profectò non est voluntas nostra, quae gratiam applicat seu determinat ad actus bonos, sed gratia efficax quae applicat voluntatem. Efficacia proinde gratiae à Deo est, non à voluntate nostra.

347 Recolendum 2°. quod Dominus ait Joan. 6. Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum. Cur enim Christus non dicit duxerit, sed traxerit, nisi ut illic non intelligamus aliquo modo praecessisse voluntatem? Quis enim trahitur, si iam volebat (ait Augustinus l. 1. ad Bonifac. c. 19.) & tamen nemo venit nisi velit. Trahitur ergo miris modis ut velit, ab illo qui novit inuis in ipsis hominum cordibus operari, non ut homines nolentes credant, sed ut volentes ex nolentibus fiant. Vi ergo atque efficaciam gratiae, non liberi arbitrii, fit ista tractio, quae fit ut homo ad volendum & operandum quodammodo compellatur, eo utique sensu, quo Luc. 14. dicitur, Compelle eos intrare. Quo etiam Ecclesia canit,
Tom. I.

Ad te nostras rebelles compelle propitius voluntates.

3°. Sanctus Augustinus assertionem nostram probat ex Apostolo Rom. 9. dicente: Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei. Quod non esset verum, si gratia, quae facit bene velle, & bene currere, efficaciam non haberet ex se, ut venit à Deo, sed ex libero voluntatis arbitrio. Sic enim tam volentis & currentis esset, quòd bene velit & currat, quam militis quòd bene pugnet, dum à seipso bene pugnandi efficaciam habet, non à Duce. Unde Augustinus Enchirid. 32. Quomodo non volentis, nec currentis, sed miserentis est Dei, nisi quia & ipsa voluntas, sicut scriptum est, à Domino preparatur? Deus est enim qui facit nos velle & operari, non voluntas hominis quae facit gratiam operari: cum scriptum sit, Deus qui operatur in nobis velle & persicere. Alioquin si propterea dictum est: non volentis, nec currentis, sed miserentis est Dei; quia ex utroque fit, id est, ex voluntate hominis, & misericordia Dei, eò quòd utique non sufficit sola voluntas hominis, si non sit etiam misericordia Dei. Non ergo sufficit & sola misericordia Dei, si non sit etiam voluntas hominis. Ac per hoc si rectè dictum est: non volentis hominis, sed miserentis est Dei, quia id voluntas hominis sola non implet; cur non & è contrario rectè dicitur: non miserentis est Dei, sed volentis est hominis, quia id misericordia Dei sola non implet? Porro si nullus dicere Christianus audebit: non miserentis est Dei, sed volentis est hominis, ne Apostolo aperitissime contradicat; restat ut propterea rectè dictum intelligatur: non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, ut totum Deo detur, qui hominis voluntatem bonam & preparat adjuvandam, & adjuvat preparatam. Efficacia ergo gratiae totaliter ipsi est à Deo, sive ab omnipotentia ipsius, & nullo modo à voluntate hominis. Quomodo enim totum Deo datur in gratiae efficaciam, si gratiae Deus non det efficaciam, sed voluntas hominis per suam determinationem? Victoria certè tota non tribuitur Duci, sed militibus, si à militibus pugna reddatur efficax ad victoriam, non à Duce. Jungenda sunt Augustini verba l. 2. qq. ad Simplicianum q. 2. ibi namque omnes Molinistarum ad eum Apostoli locum cavillationes pracludit, dicens: Illa verba si diligenter attendas: "Igitur non est volentis, neque currentis, &c." non hoc propterea tantum Apostolus dixisse videbitur, quòd adiutorio Dei ad id quòd volumus praeventiamur (uti Molinistae putant) sed etiam illa intentione, quae & alio loco dicit: "Cum timore & tremore salutem vestram operamini; Deus est enim, &c." "Ubi satis ostendit, etiam ipsam bonam voluntatem in nobis operante Deo fieri, non liberi propterea solum dictum est: "Non volentis, neque currentis, &c." quia voluntas hominis sola non sufficit, ut iuste & rectè vivamus, nisi adjuvemur misericordia Dei; potest & hoc

modo dici: igitur non miserentis est Dei, sed volentis est hominis, quia misericordia Dei sola non sufficit, nisi consensus nostrae voluntatis addatur. At illud manifestum est frustra nos velle, nisi Deus misereatur. Illud autem nescio quomodo dicatur, frustra Deum misereri, nisi nos velimus. Si enim Deus miseretur, etiam volumus. Ad eandem quippe misericordiam pertinet ut velimus. Deus enim est qui operatur in nobis & velle, & operari... Non potest efficiens misericordiae Dei esse in hominis potestate, ut frustra ille misereatur, si homo velit.

349 Quartò, idem S. Augustinus ad idem probandum utitur istis aliis eiusdem Apostoli verbis 1. Cor. 4. (quibus l. de prædestinat. Sanct. c. 3. fatetur se ereptum ab errore, in quo paulò post Baptisimum suum fuit.) *Quis te discernit? Quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Istis verbis Apostolus significat, gratiam esse, quæ nos in hoc statu naturæ lapæ discernit, non liberum arbitrium nostrum; gratiæque, non libero arbitrio, bonum opus tribuendum. Sed liberum arbitrium, non gratia, nos discerneret, ipsique bonum opus tribuendum foret, si liberum arbitrium gratiam, non gratia liberum arbitrium ad opus bonum determinaret. Hoc enim dato fieri posset, quòd è duobus æquali omninò gratiâ exterius interiusque præventis, alter crederet, alter non crederet; alter ageret, alter non ageret; alter perseveraret, alter non perseveraret: quia scilicet alter per liberum arbitrium se & gratiam ad credendum, agendum, perseverandum determinaret, alter non determinaret. Sed tunc credens, agens, perseverans, à non credente, non agente, non perseverante seipsum discerneret, fidesque, actio & perseverantia libero arbitrio ipsius tribueretur, non gratiæ; neque enim credens, agens, perseverans, maiorem, sed æqualem omninò exterius interiusque gratiam accepisset quam alter, totumque discrimen ex eo proveniret, quòd se & gratiam suam ad bonum usum determinasset, determinandoque gratiam suam efficacem fecisset, non alter. Nec inconueniens istud vitari potest, nisi dicendo quòd nihil in bono opere faciat homo, quod per gratiam ex se efficacem, Deus in homine non faciat, ut faciat homo, quòdque proinde homo non faciat ut gratia efficax sit, se & gratiam ad bonum usum determinando; sed Deus per gratiæ suæ efficaciam faciat, ut homo se ad bonum gratiæ usum determinet, idque efficaciter velit & operetur.

350 Manifestum id facit sententia S. Augustini de bono usu gratiæ in statu naturæ integræ. Quia namque gratia istius status secundum ipsum ex se efficax non erat, sed proximè sufficiens dumtaxat (uti fatentur Molinæ sequaces) bonum illius usum Augustinus l. de corrept. & grat. c. 11. & l. de dono persev. c. 7. libero tribuit arbitrio: ita ut dum ex duobus Angelis, eadem gratiâ proximè sufficiente do-

natis, unus in bono stetit, alter non stetit; unus per liberum arbitrium stetit, alter non stetit ab Augustino dicatur; seque proinde ab altero per liberum arbitrium discrevisse. Cum ergo id dici nequeat in statu naturæ lapæ, consequens est gratiam, in hoc statu necessariam ad bene operandum, non esse ex se sufficientem dumtaxat, verum ex se efficacem. Nunquam enim Augustinus de hominibus in statu naturæ lapæ dicit, quod citato c. 11. de Angelis dicit: *Angeli sancti, cadentibus aliis per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt.* Nunquam dicit eos qui perseverant, per liberum arbitrium perseverare, quasi in eorum perseverantia demonstraretur, quid liberum valeat arbitrium: imò dicit quòd in ea demonstraretur, quid valeat gratiæ beneficium. Non sic verò de Angelis loquitur; imò dicit, quòd in Angelis monstratum sit, quid liberum arbitrium valeat. Quod de ipsis non diceret, si per gratiam seipsa efficacem perseverassent. Unde hac in re discrimen hoc cap. 10. statuit dicens, *Deum... sic ordinasse Angelorum & hominum vitam, ut in ea prius ostenderet, quid posset eorum liberum arbitrium; deinde quid posset gratia sua beneficium.* Ad primum verò ostendendum, dicit, quòd *Angeli quidam... per liberum arbitrium à Domino Deo refuga facti sunt... ceteri autem per ipsum liberum arbitrium in veritate steterunt.* Ad secundum ostendendum cap. 11. *Hac prima est (inquit) gratia, quæ data est primo Adam; sed hac potentior est in secundo Adam. Prima est enim, quæ sit ut habeat homo iustitiam si velit: secunda ergo plus potest, quæ etiam sit ut velit... Nec illa quidem parva erat, quæ demonstrata est etiam potentia liberi arbitrii... hæc autem tantò maior est, ut parum sit homini... non posse sine illa vel apprehendere bonum, vel permanere in bono si velit, nisi etiam efficiatur ut velit.* Denique ista de causa merita primi hominis Augustinus l. de prædest. Sanct. c. 15. vocat humana merita, dicens: *Humana hic merita conticescant, quæ perierunt per Adam; merita verò secundi hominis non sic (ea namque per Adam periisse dicit) sed merita gratiæ vocat.*

Quintò, ad probandam gratiæ ex seipsa 351 efficaciam, S. Augustinus allegat celebrem illum locum Apostoli ad Philipp. 2. *Cum metu & tremore vestram salutem operamini: Deus est enim qui operatur velle, & perficere, pro bona voluntate.* Ubi reflectendum ad rationem propter quam cum metu & tremore operandam dicit salutem: *Deus est enim qui operatur velle, & perficere, pro bona voluntate,* id est, pro beneplacito suo. Quasi dicat: ideo vos hortor, ut cum metu & tremore salutem vestram operemini, quia cum velle & perficere vos non operemini per liberum arbitrium vestrum, sed Deus per gratiam suam, vobis timendum, & valdè timendum est, ne per peccata & negligentias vestras obstaculum ponatis divinæ gratiæ, per quod causâ sitis, cur

illa in vobis bona Deus operari definat, juxta illud Pfalm. 2. *Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore, nequando irascatur Dominus, & pereatis de via iusta.* Ideo verba illa Apostoli in proprio & obvio sensu, S. Augustinus, S. Thomas, aliique Patres, Græci & Latini, semper intellexerunt, teste Estio ad citatum Apostoli locum. Non proinde in sensu Molinistico. Quæ enim tanta causa timendi & tremendi, si Deus omnibus, & semper, quando indigent, & secundum quod indigent, gratiam proximè sufficientem largiatur, saltem ad orandum, quâ mediante, in ipsorum potestate sit obtinere proximè sufficientem ad operandum, & perseverandum; salus proinde hoc pacto sit in manica ipsorum? Eo certè dato, adedè timendæ non sunt negligentia & peccata, utpote quibus non obstantibus, semper Deus gratiam illam dabit per quam operabuntur salutem suam; quando cumque ipsis placuerit eam ad usum applicare, seu determinare. Quod si verum est, quomodò vera sunt verba Apostoli? Quomodò econtrà verum non est dicere, liberum arbitrium est, quod operatur in vobis & velle, & perficere, pro innata sua libertate? Ut enim gratia præ libero arbitrio, in nobis operetur & velle, & perficere, gratia ex se esse non potest aequè indifferens, quàm liberum arbitrium; aliàs relinqueret liberum arbitrium aequè potens componere cum gratia non velle & operari, quàm velle & operari. Quomodò ergo gratia præ libero arbitrio operaretur in nobis velle & perficere? Quomodò item verum, quod Dominus per Ezechielem c. 11, v. 19. filiis novi Testamenti promisit: *Dabo eis cor unum, & spiritum novum. & auferam cor lapideum de carne eorum, & dabo eis cor carneum?* Neque enim gratia dat cor unum, spiritum novum, cor carneum; si ex se intrinsicè indifferens est ad dandum & non dandum, & si penes arbitrium est cum gratia illa componere cor non unum, spiritum non novum, cor non carneum? Denique per eundem cap. 36. filiis novi Testamenti Dominus promisit gratiam, quæ faceret nos benè operari; *Faciã ut in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea custodiatis & operemini.* Gratia verò quæ hoc facit, est gratia determinans liberum arbitrium, non ab ipso determinata.

§. V I.

Eadem gratia per se efficacia necessitas probatur ex Conciliis, Ecclesieque precibus.

352 **N**ihil quippe frequentius in Conciliis, præsertim in Arausicano II. legitur, quàm quòd Deus, ut à peccato purgemur, voluntatem nostram non expectet, sed per Spiritus sancti infusionem & operationem, hoc in nobis efficiat. Non sic autem efficeret, sed voluntatem nostram expectaret, si gratia ipsius sic intrinsicè foret indifferens, ut penes arbitrium nostrum foret, cum ea vel consen-

Tom. I.

sum componere, vel dissonum. Neque enim bonam voluntatem, quâ à peccato purgamur, in nobis efficit per gratiam, cum qua arbitrium aequè componere potest non facere, quàm facere. Et ideò idem Concilium can. 15. mutationem peccatoris ab iniquitate ad iustitiam, docet sic fieri per gratiam Dei, ut ista mutatio sit *mutatio dextera Excelsi.* Docet igitur fieri per gratiam, cuius efficacia non proveniat à determinatione arbitrii, sed à dextera, seu omnipotenti manu Dei excelsi.

Eandem necessitatem Augustinus probat ex 353 precibus Ecclesiæ, utpote quæ vim maximam habent ad hoc, ut ex ipsis cognoscatur, quid de gratia nos oporteat credere. Nam, ut Cælestinus Papa dicit in epist. ad Episc. Gall. *Legem credendi lex statuit supplicandi. Itaque obsecrationum sacerdotum Sacramenta respiciamus, quæ ab Apostolis tradita, in toto mundo, atque in omni Catholica Ecclesia uniformiter celebrantur. . . . Cum præsules, mandatâ sibi legatione fungentes, apud divinam clementiam humani generis agunt causam, totâ secum Ecclesiâ congemiscente, postulant & precantur, ut infidelibus donetur fides; ut idololatræ à suis liberentur erroribus; ut gratiæ suæ munere ab omnibus sibi gradibus fideliter servietur; ut Ecclesia stabili fide in confessione sui nominis perseveret; ut augeat fidem & intellectum Catechumenis; ut auferat velamen de cordibus Judæorum.* Hæc omnia postulant in die Parasceves. Sabbatho verò ante Domin. Passionis, in Secreta, rogant ut Deus ad se nostras, etiam rebelles, compellat voluntates. Non igitur Ecclesia credit semper ad ista haberi gratiam dantem posse completum (uti Molinistæ volunt, in tantum, ut sine ista potentia negent adesse libertatem) quia ut Augustinus in opere imperfecto ait: *Si ista esset in potestate, quomodo fuit ante peccatum, præsqvàm esset natura humana vitata, non utique posceretur orando, sed agendo potius teneretur.* Nam quid stultius (ait l. de nat. & grat. c. 18.) quàm orare ut facias, quod in potestate habeas? Accedit, quòd Ecclesia petat à Deo actum bonum, & non solum possibilitatem ipsius. Non ergo petit gratiam ex se indifferentem ad positionem actûs vel non actûs; sed gratiam ex se dantem actum; ex se proinde efficacem. Argumentum istud adedè convincens visum est Augustino, ut initio capitis 7. de dono persever. dicat: *Si alia documenta non essent. . . hæc oratio nobis ad causam gratiæ, quam defendimus, sola sufficeret: quia nihil nobis reliquit, in quo tamquam in nostro gloriemur.*

Unde & simili argumento Molina Defen- 354 fores impugnavit Thomas de Lemos in Congregatione de Auxiliis die 10. Januarii 1606. coram Paulo V. dicens: *Deum oramus ut rebelles voluntates ad se compellat: non ergo tantum oramus, ut voluntates congruis tantum excitationibus vocet; utpote quæ vim non habent compellendi voluntates rebelles.*

Cumque dicerent Molinistæ, Deum mo- 355

vere interiùs, eo tempore, iisque circumstantiis, quibus scit hominem consenturum, & hoc esse majus gratiæ beneficium, quàm si vocaret alio tempore, quo scit hominem non consenturum; & hoc majus beneficium à Deo Ecclesiam postulare. Istud effugium Lemosius ibidem validè præcluit, hisce verbis: *Hoc majus beneficium, qualecumque illud sit, non est illud beneficium gratiæ, quo Deus verè homines convertit; quod tamen petit Ecclesia in orationibus suis. Quia tunc præciret Deus hominem, non ex efficacia gratiæ, sed ex seipso consenturum, & ex illa naturali sua dispositione supra impugnatâ; redderetque sibi vocatiorem congruam & efficacem, & seipsum efficaciter converteret. Unde nec Ecclesia verè postulareret, quòd Deus homines converteret; sed quòd daret illud auxilium, cum quo præciret homines ex se convertendos esse. Imò hoc majus beneficium, quòd dicunt, nunquam fuit negatum à Pelagianis; nec enim aliquando ipsi negarunt, majus esse beneficium gratiæ præmovere hominem interiùs, proponendo objectum eo tempore, quo præcitur homo consenturus, quàm alio tempore, quo præcitur non consenturus; sed hoc expresse dixerunt Cassianus & Faustus, ultimi illius temporis Pelagiani: & tamen S. Augustinus in l. de dono perseverantiæ c. 8. ipsi resistit, ut manifestaret illos per hoc quòd vocabant majus beneficium gratiæ, non admittere illud beneficium, quòd Ecclesia petit in orationibus suis, &c.*

§. VII.

Probatür quoque ex S. Augustino, & aliis Patribus.

356 **P**rimò namque, secundùm Augustinum, gratia habet suam efficaciam ab omnipotentia Dei, & à dominio, quòd summa divina Majestas habet in voluntates hominum, sicut in cætera omnia quæ sub cælo sunt, uti sapienter observavit Clemens VIII. in summario paragraphi 3. Scripti supra laudati. Enimverò, ut Augustinus ait de corrept. & grat. c. 20. *Scriptura divina si diligenter inspicatur, ostendit... bonas hominum voluntates, quas ipse facit ex malis... ita esse in Dei potestate, ut eas quò voluerit, quando voluerit, faciat inclinari.* Efficaciam ergo gratiæ evidentè reducit ad omnipotentiam Dei, facientis, in quibus vult circumstantiis, bonas voluntates ex malis.

357 **S**ecundò, ibidem c. 5. Augustinus dicit Deum... quem vult, etiam nullo hominum corripiente, corrigere, & ad dolorem salubrem penitentia occultissimâ & potentissimâ medicina sua potestate reducere. Apertis ergo verbis gratiæ medicinalis efficaciam reducit ad omnipotentem istius gratiæ vim & potestatem.

358 **T**erziò, ibidem cap. 14. dicit, quòd dum homines in viam justitiæ veniunt, vel redeunt, Deus per gratiam suam operatur in cordibus eorum salutem... cui volenti saluum facere, nullum hominis resistit arbitrium. Sic enim velle

& nolle in volentis & nolentis esse potestate, ut divinam voluntatem non impediatur, nec superet potestatem. Expresa igitur est Augustini sententia, quòd gratia, ad convertendum corda hominum, efficaciam habeat ex Dei omnipotentia; utpote ad quam solam recurrit, cum de gratiæ hujus statû loquitur efficacia, nusquam ad liberum hominis arbitrium.

Quartò, ibidem c. 12. dicit, quòd justis in hoc corrupte naturæ statu, Deus non solum dat adjutorium, quale dedit primo homini, sine quo non possint perseverare, si velint; sed in eis etiam operatur & velle, ut... perseverandi eis possibilitas & voluntas divina gratia largitate doneatur. Tantùm quippe Spiritu sancto accenditur voluntas eorum, ut ideo possint, quia sic volunt; ideo sic velint, quia Deus operatur ut velint. Nam si in tanta infirmitate vitæ hujus... ipsis sub adjutorio Dei, sine quo perseverare non possent, relinqueretur voluntas sua, ut in adjutorio Dei, sine quo perseverare non possent, manerent si vellet (uti relicta fuit in statu naturæ integræ) nec Deus in eis (per gratiæ suæ virtutem) operaretur ut vellet, inter tot & tantas tentationes infirmitate suâ voluntas ipsa succumberet... subvenum est igitur infirmitati humane, ut divinâ gratiâ indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur. Et ideo... voluntas hominis invalida... in bono... perseveraret per virtutem Dei. Divinâ ergo gratiâ indeclinabiliter & insuperabiliter non agitur, per virtutem vel consentum liberi arbitrii, sed per virtutem Dei.

Unde rursus c. 14. de iis loquens, qui constituerunt David Regem: *Dominus (inquit) omnipotens adduxit istos, ut eum Regem constituerent. Et quomodo adduxit? iniussu, corda tenuit, corda movit, eosque voluntatibus eorum, qui ipse in illis operatus est, iraxit. Si ergo, cum voluerit Reges in terra Deus constituit, magis habet in potestate voluntates hominum, quàm ipsi suas; quis alius facit ut salubris sit correptio, & fiat in correpti corde correctio, ut caelesti constituatur in regno? Et hoc ergo omnipotens facit, per eam potestatem, quâ magis habet in potestate dominioque suo voluntates hominum, quàm ipsi suas.*

Quintò, l. de grat. & lib. arb. c. 14. Si fides non datur à Deo, propter quid ergo pro eis qui nolunt credere oramus ut credant? Quòd profectò faceremus inaniter, nisi certissimè crederemus, etiam perversas & fidei contrarias voluntates OMNIPOTENTEM DEUM ad credendum posse convertere. Oramus ergo Deum, ut id faciat per omnipotentiam gratiæ suæ.

Sextò, l. 1. ad Bonif. c. 2. *Cor Regis... occultissimâ & efficacissimâ potestate convertit Deus, & transulit ab indignatione ad lenitatem.*

Septimò, l. de grat. & lib. arb. c. 21. *Agit omnipotens Deus in cordibus hominum etiam motum voluntatis eorum. Et rursus ibidem: Quomodo virtus Dei alios jurat in bello, dando eis fiduciam, alios immisso timore vertit in su-*

gam; nisi quia ille, qui in celo & terra omnia quacumque voluit fecit, etiam in cordibus hominum quod vult operatur? Cur ita? quia Deus dominatur & voluntatibus hominum (ait c. 20.) & quos vult in formidinem converit, &c.

364 Octavo, epist. 107. docet quod Deus propter potentissimam gratia suae efficaciam non expectet voluntates hominum, ut eas de nolentibus volentes faciat: *Quomodo Deus expectat voluntates hominum, cum gratias ei.... agamus de iis, quibus, et non credentibus, & ejus doctrinam impiam voluntate persequentibus, misericordiam prae rogavit, eosque ad seipsum OMNIPOTENTISSIMA FACILITATE converit, ac volentes ex nolentibus fecit.... ut quid tanto magis eum magnificamus, quanto magis nolentibus credere.... si gratia divina voluntas in melius non mutatur humana, sed humani arbitrii consensu, ad quem voluntas hominis non determinetur a gratia, sed a seipsa?*

365 Nonò, bona, quae per gratiam efficacem in nobis fiunt, fiunt committente, non ducente; pedissequa, non praevia voluntate, ait Augustinus epist. 106. Ergo gratia non redditur efficax per consensum seu determinationem voluntatis nostrae. Aliàs prior esset consensus determinationeque voluntatis nostrae, quam gratiae efficaciam; adeoque gratia, quatenus efficax, istius consensus pedissequa esset, non praevia.

366 Decimò, Augustinus ubique contra Pelagianos contestatur, voluntatis consensum efficaci Dei gratia praeveniri, uti partim vidimus n. 261. partim videre est l. 4. ad Bonifac. c. 6, ubi dicit, oportere ut haeretici constentur, etiam ipsum bonum propositum, quod consequens adjutat gratia, non esse potuisse in homine, si non praecederet. *Quomodo enim est hominis bonum propositum sine misericordiae prius Domino, per gratiam efficacem? sequitur enim: Cum ipsa sit bona voluntas qua preparatur a Domino. Reluctanti enim (addit ibidem) prius aditus divina vocativis ipsa Dei gratia (efficaci) procuratur, ac deinde in illo, jam non reluctante, Spiritus veritatis accenditur. Quippe in omnibus qua quisque agit propter Deum, misericordia eius per gratiam efficacem praevenit eum: quoniam (ut ait l. de dono persever. c. 6.) praevenit voluntatem, seu consensum determinationemque ipsius. Misericordia (inquam) eius per gratiam efficacem praevenit eam, non per Molinisticè sufficientem tantum; utpote per quam bona voluntas non preparatur, sive non datur a Domino. Sic autem, juxta Augustinum, voluntas preparatur a Domino, ut non solum det volendi & agendi possibilitatem, sed ipsam etiam bonam voluntatem & actionem. Et ideo gratiam in hoc statu naturae lapsa ubique vocat adjutorium quo ipsa actio donatur, & infallibiliter donatur, prout constat ex dictis n. 359. Gratia verò solum Molinisticè sufficiens non est adjutorium quo ipsa actio infallibiliter donatur. Quia cum ad-*

jutorio, quo ipsa actio infallibiliter donatur, non componitur non actio. Cum gratia verò solum Molinisticè sufficiente ad agendum componitur non actio, secundum Molinistas. Sapissimè enim non convertitur (secundum ipsos) qui gratiam habet completè sufficientem ad suam conversionem. Imò sapissimè fit, ut è duobus aequali entitative conversionis gratia praevenitis, unus convertatur, alter non convertatur; sapissimè etiam fit, ut è duobus inaequali gratia sufficiente praevenitis, ille convertatur, qui minori gratia praevenitus est; ille verò non convertatur, qui praevenitus est majori. Quia scilicet illi placet, isti non placet gratiam suam efficacem reddere, ad agendumque determinare. Quod si verum est, quomodo conversio donatur a Domino? Et cur conversio poscitur a Deo, si non datur a Deo (inquit Augustinus ibidem cap. 2.) an & ista irrisoria petito est, cum id a Deo petitur, quod scitur ipsum non dare, sed, ipso etiam non donante, esse in hominis potestate? Per solam itaque gratiam ex se, ut venit a Deo, efficacem, conversio datur a Deo, non per solam gratiam Molinisticè sufficientem, per quam sola datur conversionis possibilitas, non conversio ipsa. Est enim adjutorium sine quo conversio non fit, non quo fit: sicut adjutorium navis, luminis, alimentorum, est adjutorium sine quo navigare, videre, vivere non possumus; non quo fit ut navigemus, videamus, vivamus. Cur? quia non facit ut eo utamur, vel uti velimus, sed ut uti possimus. Et ideo qui dedit alteri navim, lumen, alimenta, non ideo dici potest ipsi dedisse navigationem, visionem, vitam, etiam si navim ipsi dedisset in circumstantiis, quibus praevideret ipsum navi usurum ad navigandum; imò nec id dici posset, etiam si supponeretur praeter navim ipsi dedisse cetera necessaria ad posse navigare. In casu etiam quo ista omnia duobus dedisset hominibus, quorum unum navi usurum, alterum non usurum praevideret, non ideo censereur uni potius quam alteri navigationem dedisse, vel plus uni dedisse quam alteri. Nec unus pro altero gratias ipsi agere deberet de bono illo usu, sed ipsi dicere posset, gratias ago de data navigandi potestate, non de data navigatione, quae ex determinatione mea secuta fuit, non ex potestate a te data. Sic ergo Deo peccator gratias agere deberet de data conversionis possibilitate, non de data conversione; utpote non secuta ex data sibi a Deo ad eam potestate, sed ex sua determinatione, qua seipsum, & datam sibi gratiam sufficientem ad agendum determinasset. Determinando proinde plus sibi dedisset, quam a Deo accepisset, ut Augustinus arguit in Psal. 58. quia plus est conversio ipsa, quam possibilitas illius.

Denique eandem de gratia per se efficaci doctrinam duplici ratione probavit Augustinus. Prima est, quod a nobis, non a Deo, vitam sanctam, & gloriam expectaremus:

quia à nobis, non à Deo expectare debemus bonum gratiæ usum; utpote ad quem gratia nos non determinaret, sed ipsi nosiplos, & gratiam determinaremus. Et quamvis ad eum Deus per gratiam suam deberet concurrere, sicut concurrere debet ad actus naturales, v. g. ad ambulationem, per concursum naturalem; equidem sicut à nobis, sive à determinatione nostra, concursus illius naturalis (nobis à Deo præparati) usum expectamus; ideòque nobis ambulatio tribuitur, non obstante quòd ad eam sine parato illo concursu sufficientes non simus: sic à nobis, sive à determinatione nostra, bonum gratiæ illius, Molinistice sufficientis, usum expectaremus, non obstante quòd ad eum sine parata illa gratia sufficientes non essemus; ideòque bonus ille usus nobis tribueretur.

Altera ratio est, quòd si Deus non det gratiam seipsa efficacem, sed sufficientem dumtaxat (quæ solum dat possibilitatem, non actum) & à nobis, non à Deo, esse debeat determinatio ad actum, nobis tribueretur principium boni operis. Sic enim Augustinus arguit l. 2. de peccat. meritis & remiss. *Si nobis libera quadam voluntas ex Deo est, quæ adhuc potest esse vel bona, vel mala; bona verò voluntas ex nobis est: melius est id quòd à nobis, quàm quòd ab illo est. Quod si absurdissimè dicitur, oportet fateamur, etiam bonam voluntatem nos divinè adipisci.* Eam igitur à nobis sive à determinatione nostra expectare nos non oportet, sed à solo Deo; in quo solo proinde gloriantur, quando nostrum nihil sit, uti etiam Concilia docent, & SS. Patres, nominatim S. Cyprianus, ex ipsoque frequenter id repetit Augustinus.

368 *Ista proinde de gratia per seipsam efficaci doctrina, Augustini certissimè doctrina est; eamque post S. Augustinum secuti sunt uno consensu Patres omnes, nominatim S. Prosper Carm. de ingrât. c. 14. ubi docet, virtute Dei conversa esse malorum corda, quibus recti nihil unquam infederat. . . vincente obstantes animos pietate; quòdque gratia sola mutat intus mentem atque reformat. . . virtute creandi.* Ubi dum (post Apostolum Ephes. 2. aientem: *Ipsius enim factura sumus, creati in Christo Jesu in operibus bonis, quæ preparavit Deus ut in illis ambulemus*) dum (inquam) post Apostolum dicit, *virtute creandi*, perspicue insinuat, quòd gratiæ virtus efficaciam suam ex se habeat, ut venit à Deo, independentè à libero arbitrio, nihilque ex parte liberi arbitrii expectet, vel præsupponat, ad hoc ut efficax sit, sive in nobis efficiat bonas voluntates, bonasque operationes. *Creatio* namque nihil præsupponit in creato, nihilque ex parte ipsius expectat, sed per ipsam Deus ex nihilo facit, quod per ipsam creat. Unde Hugo Cardinalis in illud Psal. 50. *Cor mandum crea in me Deus: Crea* (inquit) *quasi ex nihilo.* Hoc enim propriè & ad litteram significat creatio. Cum igitur Deus per gratiæ suæ virtutem efficaciam-

que, creet nos in operibus bonis, efficacia ista nihil præsupponit ex parte nostra, neque expectat consensum nostrum, sed quasi ex nihilo facit. Et ideò gratia à Prospero cap. 19. rursum vocatur *operum creatrix*, virtute utique suâ, quâ sibi quas vult voluntates subdit, prout ipse, vel Julianus Pomerius dicit l. 1. vocat. Gent. c. 25.

Ista est Augustini doctrina, quam probaverunt triginta Summi Pontifices, Innocentius I. Zosimus, Bonifacius, Cælestinus I. Sixtus III. Leo Magnus, Gelasius, Symmacus, Hormisdas, Felix IV. Bonifacius II. Joannes II. Gregorius Magnus, Joannes IV. Adrianus I. Nicolaus I. Innocentius III. Innocentius IV. Innocentius V. Pius II. Martinus V. Sixtus IV. Sixtus V. Pius IV. Pius V. Clemens VIII. Paulus V. Innocentius X. Alexander VII. Innocentius XI. Innocentius XII.

Ista est doctrina, quam ante Augustinum Paulus tradidit Apostolus, tradiderunt & Cyprianus, Ambrosius, Nazianzenus, Basilus (quorum testimonia videri possunt in lib. cui titulus: *Ecclesia Romana traditio de prædest. Sanctor. deque gratia efficaci*) quæque proinde Catholicorum Patrum Apostolicis Institutionibus tradita permanet in Ecclesia (inquit B. Fulgentius l. 2. de verit. prædest. c. 18.) quam Græci Latiniq. Pontifices, sancti Spiritus infusione firmari, uno atque indissolubili semper tenuere consensu; ut proinde merito Hieronymus, epist. ad Augustinum, ipsum antiquæ fidei Conditorum appellet.

Ista denique est doctrina, quâ fatum induci, liberumque arbitrium everti, Augustino, aliisque Catholicis disputatoribus, Augustini doctrinam propugnantibus, Pelagiani, & post ipsos Semipelagiani calumniati sunt, atque etiamnum Molinistæ calumniantur. Quod profectò nec Pelagianis nec Semipelagianis unquam venisset in mentem, si Augustinus aliam gratiam efficacem non tradidisset, quàm Molina; si (inquam) gratiam non tradidisset per se efficacem, cujus cum libero arbitrio conciliationem l. de grât. Christ. c. 47. falsus est humano ingenio non parum difficilem (quod Molinistæ nunquam falsi sunt de gratia sua) per eam tamen fatum, seu necessitatem, libertatis inimicam, non induci, idem sanctus Doctor ostendit l. 1. ad Bonifacium c. 10. l. 2. c. 5. l. 4. c. 9. & frequenter alibi.

Et propterea Augustini de gratia per se efficaciæ necessitate doctrinam, cum Prospero supra laudato, secuti sunt S. Fulgentius, Ferrandus Diaconus, Primasius, Venantius, Fortunatus, Magnus Cassiodorus, Isidorus Hispalensis, Beda, Alcuinus, Paschasius Radbertus, Aymo, Amolo Archiepiscopus Lugdunensis, Remigius Lugdunensis & ipse Archiepiscopus, Magnus Florus, Prudentius, Lupus Ferrerius, Ratramus, Lupus Servatus, Anselmus, Bernardus, Gilbertus Abbas, Aelredus, Petrus Cellensis, Hugo & Richardus à S. Victore, S. Thomas, S. Bonaventura; S. Vin-

S. Vincentius Ferrerius, Dionyſius Carthufianus, Joannes Gerſon, Thomas à Kempis, Cardinalis Berullus, Cardinalis Baronius, Cardinalis Bellarminus, Cardinalis Perronius, &c. uti videre eſt in traditione Eccleſiæ ſuprà memorata to. 1. p. 3. Secuta pariter fuit Congregatio de Auxiliis, contrariam opinionem erroneam cenſens, prout oſtendimus n. 270. licet ab ea cenſura nos abſtineamus. Atque etiamnum ſequuntur celebriores Academia, Pariſienſis, Lovaniienſis, Salmanticenſis, Valiſoletana, Duacenſis, &c. Denique longè communiorem eſſe ſolemniorum Doctorem, Religioſorumque Ordinum ſententiam, Hennebellus, Docteur Lovaniienſis, demonſtrat in Theſibus ſuis Hiſtorico-Theologicis, præſertim ſecundâ, tertiâ, quartâ, quintâ, ſextâ, & ſeptimâ.

§. VIII.

Molinistarum argumenta levioris armaturæ eſſe oſtenduntur.

373 **O**bjiciunt ipſi 1°. Tridentinum ſeſſ. 6. can. 4. ubi definit liberum arbitrium, à Deo motum & excitatum, Deo moventi & excitanti diſſentire poſſe.

Reſpondeo in ſententia Auguſtini id eſſe veriſſimum; tamenſi enim diſſenſus componi nequeat cum gratia per ſe efficaci, diſſentiendi potentia cum ea componi poſteſt.

374 **O**bjiciunt 2°. Interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ aliquando reſiſtitur, ſecundùm Innocentii X. Conſtitutionem.

Reſpondeo Innocentium X. id non definiſſe de gratia ſimpliciter & abſolutè efficaci; ſed de gratia excitante & inefficaci, cui veriſſimum eſt ſapè reſiſti.

375 **O**bjiciunt 3°. Ad merendum & demerendum in ſtatu naturæ lapſæ, requiritur libertas à neceſſitate; quam inducit gratia per ſe efficaci, ſi componi nequeat cum diſſenſu.

Reſpondeo, quamvis gratia per ſe efficaci componi nequeat cum diſſenſu (utpote voluntatem infallibiliter determinans ad non diſſentiendum) quia tamen componitur cum potentia diſſentiendi, non inducit neceſſitatem. Vide quæ dixi to. 1. de Deo diſtinct. 8. q. 5. a. 7. diſtinct. 9. q. 3. a. 3. diſtinct. 10. a. 1. & diſtinct. 11. q. 2. a. 7. n. 252. & ſeqq. Vide etiam quæ dixi ſuprà l. 2. c. 10.

376 **O**bjiciunt 4°. Conſentire divinæ vocationi, vel ei diſſentire, propriæ voluntatis eſt, inquit Auguſtinus.

Reſpondeo, id propriæ voluntatis ſic eſſe, ut ad conſentiendum divinæ vocationi neceſſaria ſit gratia per ſe efficaci, uti demonſtrant allata Scripturæ, Conciliorum, & Auguſtini teſtimonia.

376 **O**bjiciunt 5°. Si voluntas componere nequeat diſſenſum cum gratia efficaci, tollitur libertas, vanæ & inutiles ſunt exhortationes & correptiones, nec laude & præmio digni qui conſentiunt.

Reſpondeo, iſta Auguſtino objecta fuiſſe ab Adrumetinis & Maſſilienſibus, ſolutaque ab ipſo in l. de corrept. & grat. &c. Quod argumento eſt Auguſtini doctrinam eam eſſe pro qua contendimus; Moliniſtam verò eandem eſſe quæ Maſſilienſium fuit.

Objiciunt 6°. Explicari non potèſt, in quo conſiſtat intrinſeca gratiæ efficaci.

Reſpondeo, ab exacta iſtius difficultatis enodatione conſultò nos abſtinere ex prona ac religioſa obedientia, debita Conſtitutionibus Summorum Pontificum, ea de re ſcribere ventantium. Ex dictis tamen laudato tomo 1. utcumque intelligi poſſe, gratiam efficacem eſſe miſericordiam, quâ Deus cæleſtem in nobis operatur ſuavitatem, bonamque voluntatem, tam fortem ac plenam, ut terrenam quamcumque delectationem, concupiſcentiamque hîc & nunc contrariam vincat, ac ſuperet, taliterque vincat, ut quamvis bona illa voluntas ſuavitasque, ſecundùm ſe præciſè conſiderata, per fortiores in contrarium delectationes concupiſcentiaſque (quas homo in fundo naturæ ſuæ corruptæ excitare poſteſt) ſuperari poſſit, atque ſupprimi; ſuperari tamen hîc & nunc non poſſit, potentia conſequente, ſive conjunctâ cum effectu, conſiderata quantum ſubſtat ſpeciali gubernationi protectionique Dei, innata concupiſcentiæ fomitem comprimentis, diaboli laqueos diſſipantis, nec ipſi permittentis tantùm tentare, ut ſuperet; peccati etiam occaſiones, mundi que & carnis illecebras avertentis, cauſasque omnes, quæ cæleſtem ſuavitatem illam ſupprimere, debilitare poſſent, ſic moderantis, ut ex iis nulla ſit quæ eam ſupprimat, vel debilitet, nulla quæ talem in homine delectationem terrenam excitet, quam cæleſtis ſuavitas illa non ſuperet. Viden poſteſt Auguſtinus Serm. 99. c. 6. aliàs Homil. 23. ex 50. ubi de ſpeciali illa protectione Dei pulchrè diſſerit. Nec pigebit videre D. Nicole in Inſtructione ſua Theologica ſecunda ſuper Symbol. p. 2. ſect. 5. cap. 9. ubi & ipſe rem hanc pulchrè explicat.

379 Illa porrò Dei protectio, utpote externa, nullam internam infert neceſſitatem. Tamenſi enim cæleſtis ſuavitas, ſub illa, magis delectet, & (ut Auguſtinus dicit) id quod magis delectat, illud ſequamur neceſſè ſit, quamdiù ſcilicet magis delectat: homo ex ſe efficere in ſe poſteſt, ut, in fundo naturæ ſuæ corruptæ, aliquid cæleſti ſuavitati contrarium exurgat, quod magis delectet: quandoquidem ſpecialis protectio Dei, gubernatioque, de qua antè, intrinſecam arbitrii poteſtatem non auferat, nec naturæ corruptionem; ſed ſolum provideat, ne in actum talem prorumpat, quem ſuavitas cæleſtis non ſuperet.

CAPUT XVII.

Doctrina de gratia per ſe efficaci, quam cum Sanctis propugnamus, ducit ad virtutes; Mo-